

NATO
+
OTAN

УКРАЇНА

НОВИНИНАТО 1/08

Новини:

- Візит Північноатлантичної ради в Україну (стор. 2)
- Візит послів НАТО у регіони (стор. 3)
- Виявлення вибухівки та легка броня (стор. 4)
- Зустріч міністрів оборони в рамках Комісії Україна – НАТО (стор. 4)
- Програма НАТО з обміну даними про повітряну обстановку (стор. 5)
- Навчання з реагування на катастрофи у Фінляндії (стор. 6)
- Навчання з рятування з підводних човнів (стор. 6)
- Операція НАТО «Активні зусилля» (стор. 7)
- Зустріч начальників штабів України та НАТО в штаб-квартирі Альянсу (стор. 8)
- Вдосконалення громадського контролю над сектором розвідки (стор. 8)
- Комісія Україна – НАТО обговорює нову стадію своїх відносин (стор. 10)
- Рішення НАТО щодо проведення політики відкритих дверей (стор. 10)
- Візит голови Військового комітету НАТО до Києва (стор. 11)
- Зустріч Комісії Україна – НАТО на рівні міністрів оборони у Вільносі (стор. 11)
- Щорічний Цільовий план Україна – НАТО на 2008 рік (стор. 12)
- Прогрес у реформуванні сектора розвідки (стор. 12)

Статті із «НАТО Ревю»:

- НАТО і «крива Мадонни»: чому нова Стратегічна концепція життєво необхідна (стор. 13)
- Чи окупається боротьба з тероризмом? (стор. 17)

© УКРІНФОРМ

Зліва направо: Голова Верховної Ради України Арсеній Яценюк, Президент Віктор Ющенко та Прем'єр-міністр Юлія Тимошенко беруть участь у спільному засіданні Північноатлантичної ради та Ради національної безпеки й оборони, 16 червня.

Візит Північноатлантичної ради в Україну

У період з 16 до 17 червня Північноатлантична рада НАТО у складі Генерального секретаря та послів 26 держав – членів Альянсу відвідала Україну, де провела низку зустрічей на найвищому рівні у Києві та відвідала регіони в рамках заходів із контактів з українською громадськістю.

Візит було організовано на запрошення української влади. Протягом першого дня відбулося засідання Комісії Україна – НАТО, в якому взяли участь міністр закордонних справ України Володимир Огризко та міністр оборони Юрій Єхануров.

Представники Північноатлантичної ради також зустрілися із Президентом Віктором Ющенко та Радою національної безпеки й оборони, Прем'єр-міністром Юлією Тимошенко і членами уряду, а також із Головою Верховної Ради України Арсенієм Яценюком та іншими парламентаріями.

Розвінчання міфів

16 червня ц.р. Президент Ющенко та Генеральний секретар Яап де Хооп Схеффер провели спільну прес-конференцію. Посилаючись на Декларацію глав держав та

урядів, зроблену під час Бухарестського саміту Альянсу в квітні ц.р., про те, що Україна одного дня стане членом НАТО, Генеральний секретар наголосив, що «цілком очевидно, що будь-який зовнішньополітичний курс, який би не обрала Україна стосовно Європейського союзу чи стосовно НАТО, є виключно її суверенним правом і має визначатися урядом і, нарешті, українським народом».

Він також зауважив, що «рішення в НАТО ухвалюють виключно її 26 держав-членів і ніхто інший». Будь-яке рішення стосовно заявки України на вступ до Плану дій щодо членства (ПДЧ) буде «суто суверенним рішенням» України та країн – членів НАТО і на нього не зможуть вплинути жодні треті країни.

Президент Ющенко наголосив, що «політика України, спрямована на вступ до НАТО, не є загрозою проти когось. Вона не має антиросійського чи будь-якого іншого забарвлення. Її єдиний колір – це українські національні інтереси. Ми прагнемо бачити Україну вільною, політично незалежною та територіально цілісною».

Генеральний секретар також скористався нагодою, щоб під час прес-конференції спростувати деякі існуючі міфи щодо наслідків вступу України до НАТО. «Це не означає, що на території України будуть бази НАТО... Це не

означає, що хоч один український солдат буде проти волі примушений брати участь в операціях та місіях НАТО».

Контакти з громадськістю

У вівторок, 17 червня, Генеральний секретар НАТО мав насичену програму зустрічей з представниками української громадськості у Києві. День розпочався із вранішніх дискусій, організованих Дипломатичним клубом Фонду «Open Ukraine» у приміщенні PinchukArtCentre. В обговореннях взяли участь видатні представники українського бізнесу, дипломатичного корпусу, неурядових організацій, а також політики та митці.

Потім пан де Хооп Схеффер відвідав Києво-Могилянську академію, де виступив і відповів на запитання студентів-міжнародників та правознавців.

Після проведення прес-конференції в Укрінформі Генеральний секретар завершив програму свого перебування в Києві, провівши чат у режимі реального часу на веб-сторінці журналу «Кореспондент».

Тим часом послы країн НАТО в трьох групах відвідали Дніпропетровськ, Харків та Львів. У рамках організованих там заходів вони мали змогу поспілкуватися з місцевою громадськістю та відвідати проекти, що ілюструють реальні переваги співпраці між Україною та НАТО, серед них – проекти, які фінансуються у рамках програми НАТО «Наука заради миру і безпеки».

Спільну заяву Комісії можна прочитати на:
<http://www.nato.int/docu/other/ukr/pr/2008/p08-082u.html>

Візит послів НАТО у регіони

Громадська дипломатія була вагомим частиною візиту Північноатлантичної ради до України (див. попередню статтю). На запрошення української сторони послы НАТО, одразу після першого дня у Києві, розділились на три групи для відвідання Дніпропетровська, Харкова та Львова, де вони взяли участь у заходах, організованих місцевою владою, неурядовими організаціями і Центром інформації та документації НАТО.

У кожному місті провідні дипломати мали можливість поспілкуватися з місцевими державними службовцями, представниками громадянського суспільства, студентами та

журналістами. Вони уважно прислухались до думок та зауважень громадян стосовно євроатлантичної інтеграції їхньої країни та можливого членства в НАТО. Послы намагались розвіяти досі ще існуючі в Україні міфи і стереотипи про НАТО та про її вплив на регіональну безпеку. Підкреслюючи роль колективної безпеки НАТО, деякі з послів пояснили, чому їх країни стали членами Альянсу та який вплив на них мало приєднання до НАТО.

Візити в регіони також чудово допомогли висвітлити діючі проекти НАТО та окремих країн Альянсу з Україною. Поміж них були проекти Цільових фондів програми «Партнерство заради миру» – з перепідготовки колишніх військовослужбовців та з утилізації легкої і стрілецької зброї. Співпраця у рамках програми НАТО «Наука заради миру та безпеки» є пріоритетом для України, і особливої ваги вона набуває у Дніпропетровську та Харкові – двох містах, відомих своїми науковими розробками у галузі оборонної промисловості.

Візит послів викликав високу зацікавленість в Україні, йому було приділено багато уваги з боку мас-медіа, особливо телебачення. Послы зустрічали делегації як «за», так і «проти» НАТО – що було «проявом демократії», за висловом Генерального секретаря НАТО Яапа де Хооп Схеффера.

Дніпропетровськ

Дніпропетровськ відвідали послы НАТО з Чехії, Данії, Литви, Словаччини, Великої Британії, а також представники з Угорщини та Італії. Мер міста разом з місцевими високопосадовцями роз'яснили існуючі в кількомільйонному регіоні тенденції та виклики. Цей регіон є одним із ключових індустріальних та технологічних центрів країни, де, сумісно з компаніями з країн – членів НАТО, виробляються супутникові пускові установки.

Послы НАТО в Національному центрі аерокосмічної освіти у Дніпропетровську.

Посли взяли участь у круглому столі, організованому Центром євроатлантичного співробітництва, який нещодавно відкрився за підтримки уряду Чехії. Після цього вони переїхали до Національного центру аерокосмічної освіти, де взяли участь у жвавій дискусії з двомастами студентами з різних навчальних закладів, інженерами з оборонних заводів та молодими політичними активістами.

Харків

У Харкові посли НАТО з Естонії, Німеччини, Ісландії, Норвегії, Португалії та Румунії, а також представники Іспанії та США зустрілись, за сніданком, з губернатором Арсенієм Аваковим. Після цього вони взяли участь у круглому столі у Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна.

Посол Румунії в НАТО розмовляє з губернатором харківської області Арсенієм Аваковим.

Вони також відвідали Інститут монокристалів, де їм розповіли про наукову співпрацю, що відбувається за підтримки програми НАТО «Наука заради миру та безпеки» (див. наступну статтю).

Львів

Із візитом у Львові перебували посли НАТО з Бельгії, Канади, Франції, Греції, Латвії, Нідерландів, Польщі, Словенії і Туреччини, а також представник Люксембургу. На семінарі, організованому Інститутом трансформації суспільства, посли мали можливість відповісти на велику кількість запитань щодо відносин Україна – НАТО. Після цього можливість дізнатись про НАТО з перших вуст була надана студентам Львівської політехніки та кадетам Військового інституту імені Петра Сагайдачного.

Виявлення вибухівки та легка броня

Вісім членів Північноатлантичної ради, керівного органу НАТО, відвідали Інститут монокристалів НАНУ 17 червня 2008 року для того, щоб дізнатись більше про діючі у ньому проекти програми НАТО «Наука заради миру та безпеки».

У рамках співпраці Україна – НАТО українські експерти співробітничать зі своїми колегами із США та Франції задля створення рентгенівських сканерів нового покоління, які можуть виявити тверду та рідинну вибухівку з 90 – 95 відсотковою вірогідністю. Проект, що мусить бути закінчений у 2010 році, може привести до значних позитивних змін у виявленні небезпечних і незаконних предметів та допомогти членам і партнерам НАТО в антитерористичному інспектуванні.

Що стосується другого проекту, розпочатого у 2006 році науковцями зі Словаччини, Чехії, України та Росії, то він слугуватиме для створення нового покоління легкої та прозорої броні, яка використовуватиметься в армійських засобах пересування. Наразі мінімальна товщина прозорого захисту становить 80 – 120 мм, що робить його занадто важким для використання у рухомих пристроях. Нова броня буде тоншою і легшою, але надаватиме такий самий рівень захисту.

Ці два проекти ілюструють внесок програми НАТО «Наука заради миру та безпеки» у безпеку та стабільність євроатлантичного регіону через спільну співпрацю науковців країн НАТО, України та Росії.

Зустріч міністрів оборони у рамках Комісії Україна – НАТО

Міністр оборони України Юрій Єхануров 13 червня зустрівся у штаб-квартирі НАТО з міністрами оборони країн Альянсу. Обговорення у форматі Комісії Україна – НАТО (КУН) було зосереджене на ході впровадження Україною реформ сектора оборони і безпеки, а також на внеску України у безпеку і стабільність.

На виконання рішення, прийнятого на Бухарестському саміті про те, що Україна стане у майбутньому членом НАТО (див. стор. 10), міністри вирішили поглибити співпрацю у сфері питань оборони, пов'язаних із заявкою України на участь у Плані дій з підготовки до членства в НАТО (ПДЧ). ПДЧ є черговим кроком України на шляху до членства. Після періоду

інтенсивної взаємодії перша оцінка заявки України на участь у ПДЧ буде зроблена міністрами закордонних справ на засіданні у грудні 2008 року.

Країни Альянсу вітали активну підтримку Україною усіх операцій і місій НАТО, зокрема участь у морській антитерористичній операції НАТО в Середземномор'ї «Активні зусилля» (див. стор. 7). Вони також відзначили готовність країни досягти домовленостей щодо транзиту територією України вантажів для сил на чолі з НАТО в Афганістані.

Міністри країн Альянсу висловили Україні свою подяку за готовність приєднатись до ініціативи з посилення можливостей використання гелікоптерів у багатонаціональних операціях; її постійну пропозицію стратегічних авіатранспортних можливостей для операцій на чолі з НАТО; приєднання до програми обміну даними про повітряну обстановку (див. наступну статтю); та зусилля з підготовки до участі в Силах реагування НАТО (об'єднаних багатонаціональних силах чисельністю до 25 тисяч осіб, які призначені для швидкого реагування на нові кризи в усьому спектрі місій Альянсу).

Міністри оцінили досягнення України в гармонізації стандартів українських збройних сил зі стандартами сил країн НАТО, що покращає їх здатність працювати спільно із силами союзників. Вони також зупинились на реформах, які здійснюються у країні в широкому секторі безпеки, наголосивши на їх стратегічному значенні.

Міністри країн Альянсу підтвердили свою підтримку реформам в Україні, особливо у рамках Спільної робочої групи з оборонної реформи (JWGDR). Зокрема, вони наголосили на досягненнях у рамках ініціатив JWGDR з професійної підготовки цивільного персоналу і сприяння цивільному і демократичному контролю в секторі розвідки. Вони також вітали прогрес у впровадженні проектів з перепідготовки і облаштування колишніх військовослужбовців, а також оновлені зусилля зі знищення в Україні запасів надлишкових боєприпасів, легкої і стрілецької зброї та переносних зенітно-ракетних комплексів.

Оборонні та пов'язані з безпекою аспекти інтенсивної взаємодії НАТО і України будуть обговорюватись на засіданні JWGDR високого рівня в Києві наприкінці червня та під час консультацій високого рівня Україна – НАТО в листопаді, які відбудуться в Таллінні, Естонія.

Програма НАТО з обміну даними про повітряну обстановку

На засіданні Комісії Україна – НАТО на рівні міністрів оборони 13 червня міністр оборони України Юрій Єхануров підписав Меморандум про взаєморозуміння (MOU) щодо участі України в програмі НАТО з обміну даними про повітряну обстановку (ASDE). Після впровадження ця система сприятиме взаємному і взаємовигідному обміну відібраною інформацією про повітряну обстановку між НАТО і Україною.

Від імені НАТО Меморандум підписали SHAPE і Угорщина, як виконавчий орган і постачальник даних відповідно.

Україна подала заявку на участь у програмі НАТО ASDE в липні 2006 року після низки зустрічей і дискусій, Північноатлантична рада в липні 2007 року дала свою згоду. Тим часом штаб Верховного головнокомандувача об'єднаних збройних сил НАТО в Європі (SHAPE), Угорщина і Україна працювали над підготовкою Меморандуму про взаєморозуміння і технічних умов впровадження програми.

Підписання Меморандуму прокладає шлях технічному впровадженню і випробуванню системи, які мають бути завершені до кінця року. Український підрозділ повітряного командування і управління буде підключений до Центру управління і повідомлень НАТО (CRC) у Веспремі, Угорщина.

Загальна інформація

Програма ASDE була розпочата в 2001 році з метою забезпечення взаємного обміну відібраною інформацією про повітряну обстановку між НАТО і країнами-партнерами. Програма також ознайомлює країни-партнери

Міністр оборони Юрій Єхануров підписує угоду про участь України в програмі НАТО з обміну інформацією про повітряну обстановку, 13 червня.

з процедурами НАТО і пропонує цінний навчальний досвід.

Програма допомагає посилити повітряну безпеку, поліпшуючи взаємне ознайомлення і відкритість щодо подій у відповідному повітряному просторі і пропонуючи механізм зведення до мінімуму вірогідність прикордонних інцидентів у повітрі уздовж спільних кордонів. Більше того, програма допомагає боротись з тероризмом, збільшуючи обсяг інформації, доступної для тих, хто управляє повітряним простором і відповідає за повітряну безпеку.

Австрія є єдиним партнером, який встановив дієвий обмін інформацією з НАТО в рамках ASDE. Грузія наблизилась до завершення технічної імплементації. Північноатлантична рада також підтримала запити Албанії, Фінляндії і колишньої Югославської Республіки Македонія*, і з кожною з цих країн готуються індивідуальні Меморандуми про взаєморозуміння.

У 2007 році Північноатлантична рада погодила розширити програму ASDE і включити в неї зацікавлені країни – учасниці Середземноморського діалогу та організації з управління цивільним повітряним рухом.

Навчання з реагування на катастрофи у Фінляндії

Українська команда була серед однієї тисячі осіб з 25 країн-членів і партнерів НАТО, які прибули на допомогу уряду Фінляндії під час п'ятиденних польових навчань з реагування на катастрофи, UUSIMAA 2008, що відбулись у Фінляндії з 1 по 5 червня.

Сценарій передбачав сильні грози, шкоду, завдану критично важливим елементам інфраструктури, і потужну повінь, що спричинила забруднення води хімічними та органічними речовинами. Фінська влада була змушена звернутись по міжнародну допомогу через Євроатлантичний центр координації реагування на катастрофи (EADRCC).

Міські пошуково-рятувальні команди шукали і рятували постраждалих. Медичні команди надавали першу допомогу. Були розгорнуті польові шпиталі, які надавали необхідну подальшу медичну допомогу.

*Туреччина визнає Республіку Македонія за її конституційною назвою.

Український польовий шпиталь надає допомогу «потерпілим» в рамках навчань із реагування на катастрофи у Фінляндії.

Декілька груп реагування на хімічне, біологічне, радіологічне і ядерне забруднення долали наслідки вторинної шкоди, завданої енергетичним і хімічним підприємствам, яка призвела до протікання небезпечної речовини на газопроводах і хімічних трубопроводах.

Навчання були спрямовані на перевірку процедур і відпрацювання сил і засобів координації операцій з реагування на катастрофи між різними організаціями і відомствами.

Навчання були організовані EADRCC, який був створений в НАТО в 1998 році за пропозицією росіян. Це були перші навчання, які відбулись у Фінляндії в рамках її участі в програмі НАТО «Партнерство заради миру».

Навчання з рятування з підводних човнів

Українці брали участь у навчаннях НАТО з пошуково-рятувальних робіт на підводних човнах, які відбулись у Північному морі з 26 травня по 6 червня.

Навчання «Болд монарх 2008», які проводились біля узбережжя Крістіансанд в Норвегії, були найбільшими навчаннями такого типу в історії. Чотирнадцять країн – Канада, Франція, Греція, Німеччина, Ізраїль, Італія, Нідерланди, Норвегія, Польща, Росія, Туреччина, Україна, Велика Британія і США – надіслали своїх представників і рятувальні засоби.

До того ж представники інших країн, які мають підводний флот, спостерігали за навчаннями з метою підготовки і координації потенційних операцій з рятування зі своїх підводних човнів. Серед міжнародних учасників, запрошених

спостерігати за навчаннями, були Аргентина, Австралія, Китай, Індія, Пакистан, Сінгапур, Південна Африка, Південна Корея та Іспанія.

Сценарій передбачав моделювання затоплення великого підводного човна «Серендіті» в результаті зіткнення з торговельним судном. Підводний човен лежав на глибині майже 100 метрів і на ньому було до 80 живих моряків. Усі засоби рятування з підводного човна були задіяні в скоординованих рятувальних і медичних зусиллях.

| Операція НАТО «Активні зусилля»

Український фрегат «Гетьман Сагайдачний», у якого на борту є гелікоптер, прибув на підтримку військово-морської антитерористичної операції НАТО на Середземномор'ї «Активні зусилля» і нестиме службу у період із 30 травня до 2 серпня ц.р.

Це вже третій український корабель, що бере участь в операції. Участь протягом двох місяців на даний момент найдовша за тривалістю. У 2007 році Україна відряджала два кораблі на коротші терміни: фрегат «Тернопіль» з 25 травня до 3 липня, пізніше – корвет «Луцьк» з 24 листопада до 11 грудня.

Україна планує відрядити четвертий корабель, корвет, у вересні/листопаді 2008 року. Такий самий рівень підтримки очікується і в 2009 році. Україна також підтримує операцію «Активні зусилля» шляхом обміну інформацією.

Україна, яка на сьогодні є єдиною державою-партнером, що бере участь в усіх місіях та операціях під проводом НАТО, продовжує доводити свою відданість у боротьбі з тероризмом та зміцненні безпеки і стабільності на усьому євроатлантичному просторі та за його межами.

Готовий до завдань

Залучення кораблів українських ВМС до операції «Активні зусилля» було санкціоновано найвищим керівним органом Альянсу – Північноатлантичною радою – 29 травня.

Це рішення було ухвалене після успішного проведення останніх підготовчих заходів, а також спільного з НАТО навчання із «формування сил». Навчання у Середземному морі, які завершилися 21 травня, забезпечував фрегат італійських ВМС.

Історія

Основу участі України в операції НАТО «Активні зусилля» становить обмін листами між Україною та НАТО від 25 квітня 2005 року. Пізніше фахівці з військових командувань Альянсу спільно зі штабом ВМС України у Севастополі забезпечували належну підготовку особового складу українських ВМС відповідно до стандартів НАТО щодо процедур та зв'язку.

Військово-морська операція «Активні зусилля» – це частина заходів НАТО у галузі боротьби з тероризмом. Розпочата у жовтні 2001 року, вона має на меті здійснювати спостереження

© УКРІНФОРМ

Український фрегат «Гетьман Сагайдачний» бере участь в операції НАТО «Активні зусилля» у період з 30 травня до 2 серпня.

та контроль за судноплавством на найважливіших судноплавних маршрутах у Середземному морі.

У 2004 році в НАТО вирішили запропонувати можливість долучитися до боротьби з тероризмом державам-партнерам і учасникам Середземноморського діалогу та іншим заінтересованим країнам, взявши участь в операції «Активні зусилля». Росія була першою серед держав-партнерів, хто відрадив до складу операції кораблі ВМС. До сьогодні в операції взяли участь два російських кораблі (у вересні 2006 та вересні 2007 року). У серпні/вересні 2008 року очікується розгортання третього корабля.

Зустріч начальників штабів України та НАТО в штаб-квартирі Альянсу

15 травня ц.р. начальник Генерального штабу Збройних сил України генерал армії Сергій Кириченко взяв участь у засіданні Військового комітету НАТО на рівні начальників оборонних штабів у форматі з Україною, яке відбулося у штаб-квартирі НАТО.

Начальники штабів обговорили перебіг виконання Робочого плану на 2008 рік у галузі військового співробітництва між Україною та НАТО протягом першого півріччя.

Генерал Кириченко також поінформував своїх колег по Альянсу щодо процесу трансформації та підвищення обороноздатності, який триває у Збройних силах України. Вони висловили цілковиту підтримку процесові трансформації та привітали відкритість України як стосовно досягнень, так і труднощів у цій сфері.

Начальники оборонних штабів держав НАТО знову висловили вдячність з приводу того, що Україна бере участь в усіх поточних операціях НАТО, а також за її пропозицію підтримати Сили швидкого реагування НАТО. Це свідчить про відданість України миру, безпеці та стабільності.

Генерал Кириченко також вперше взяв участь в окремих засіданнях, де були присутні держави – нечлени Альянсу, які виділяють війська до складу операцій під проводом НАТО та за мандатом ООН на території Афганістану й Косова.

Вдосконалення громадського контролю над сектором розвідки

21 – 23 квітня у Києві відбулися заходи, присвячені тематиці демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і розвідки. На парламентському семінарі, засіданні Робочої групи Україна – НАТО з питань цивільного і демократичного контролю за сектором безпеки та розвідки й конференції із захисту громадських цінностей зібрались народні депутати, представники уряду й експерти з України та 20 країн – членів НАТО, а також представники громадськості й міжнародних неурядових організацій.

Парламентський семінар

21 квітня у Верховній Раді України відбувся міжнародний семінар «Практичні аспекти парламентського нагляду за сектором розвідки», організований Комітетом з питань національної безпеки і оборони спільно з Женевським центром демократичного контролю над збройними силами та Офісом зв'язку НАТО в Україні.

Відкриваючи семінар, голова Комітету Верховної Ради з питань національної безпеки і оборони Анатолій Гриценко наголосив на необхідності посилення повноважень парламенту стосовно контролю за діяльністю силових структур та розвідки згідно з конституційними змінами, що набули чинності у 2006 році.

Колишній голова Комітету та представник опозиції Анатолій Кінах підкреслив важливість удосконалення українського законодавства в контексті його адаптації до європейських і міжнародних стандартів. Він також наголосив на важливості досвіду європейських держав, особливо тих, які нещодавно стали членами Європейського союзу.

Народні депутати, представники спецслужб та незалежні експерти з України, Естонії, Польщі, Румунії, Словаччини та Женевського центру обговорили шляхи посилення парламентського контролю за діяльністю розвідувальних органів в Україні, а також систему стримувань і противаг, згідно з якою виконавча влада не матиме виняткового права здійснювати контроль над діяльністю розвідувальних органів. Учасники також обговорили необхідність розвитку конструктивних відносин між парламентом та спецслужбами у таких

22 квітня в Києві проводиться заключне засідання Робочої групи Україна – НАТО з питань цивільного і демократичного контролю над структурами розвідки.

сферах як операції, слідства, бюджет, кадри та урегулювання секретного режиму.

Робоча група Україна – НАТО

Фахівці з 15 країн – членів НАТО та представники Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки, Головного управління розвідки Міністерства оборони України, Державної прикордонної служби України та апарату РНБОУ стали учасниками засідання Робочої групи Україна – НАТО з питань цивільного і демократичного контролю за сектором безпеки та розвідки 22 квітня (див. також статтю на стор. 12).

Перший заступник голови СБУ Валентин Наливайченко підкреслив важливість розвитку в Україні спеціальної служби, що відповідатиме європейським стандартам та буде надійним партнером країнам – членам НАТО.

Експерти розглянули результати діяльності Робочої групи за останні 18 місяців. Було відзначено посилення прозорості роботи спецслужб, появу додаткових можливостей для підготовки цивільного персоналу та позитивну підтримку Концепції реформування Служби безпеки України, що нещодавно була затверджена Указом Президента.

Учасники зустрічі висловили свою підтримку існуючому механізму співпраці у форматі зустрічей персоналу, організованих за ініціативою української сторони. Головуючі Робочої групи доповідатимуть про результати зустрічей Спільній робочій групі Україна – НАТО з оборонної реформи (JWGDR).

В. Наливайченко також публічно оголосив про своє бажання запросити на постійне місце

роботи до СБ України кваліфікованого радника з питань громадського та демократичного контролю з країн НАТО.

Конференція з прав людини

На конференції «Захист демократичних цінностей і дотримання прав людини у діяльності спецслужб», що відбулась 23 квітня, взяли участь українські експерти, народні депутати, представники неурядових організацій та Служби безпеки України. Захід було організовано СБУ та Женевським центром демократичного контролю за збройними силами.

Учасників конференції привітав Президент Ющенко, який підкреслив, що спецслужби мають бути ефективним інструментом держави у захисті національних інтересів і, водночас, повинні суворо дотримуватися фундаментальних прав і свобод людини та захищати цінності демократії. «Ми з вдячністю приймаємо допомогу й поради від тих націй, що вже пройшли цим шляхом», – сказав він.

Учасники конференції обговорили механізми правового регулювання і порядок тимчасового обмеження прав людини у діяльності спецслужб, проаналізували відповідні системи демократичного цивільного контролю.

Учасники разом із членами Громадської ради СБУ розглянули роль громадськості, засобів масової інформації та парламенту у цих процесах. Перший заступник СБ України Валентин Наливайченко зазначив, що «співробітники СБУ готові до суттєвого реформування Служби безпеки та дієвого цивільного контролю за її діяльністю». У цьому контексті було обговорено важливість розсекречення архівів НКВС – КДБ щодо політичних репресій, щоб довести неприпустимість повторення цього у майбутньому.

За результатами конференції схвалено рекомендації до уряду, Верховної Ради, СБУ та Громадської ради щодо конкретних кроків вдосконалення механізму демократичного контролю за діяльністю українських спецслужб, його гармонізації відповідно до вимог демократичного суспільства з урахуванням світового досвіду. Учасники також підтримали ініціативу СБУ проводити такий захід щорічно.

Комісія Україна – НАТО обговорює нову стадію своїх відносин

Заключний день Бухарестського саміту розпочався 4 квітня із засідання Комісії Україна – НАТО (КУН). На четвертому саміті КУН глави країн – членів НАТО зустрілись з Президентом Ющенком для обговорення сьогоденного стану відносин та планування подальшого розвитку особливого партнерства між Україною та НАТО.

Зустріч відбулась після того, як Північно-атлантична рада (ПАР), найвищий орган НАТО, підтримала Україну в її прагненні до партнерства та погодилася на тому, що у майбутньому Україна стане членом НАТО (*див. наступну статтю*). Всі учасники саміту очікують на початок інтенсивного залучення України до переговорного процесу на вищих політичних рівнях для вирішення спірних питань стосовно приєднання України до Плану дій щодо членства (ПДЧ).

Як сказав Генеральний секретар НАТО Яап де Хооп Схеффер: «Вчорашнє рішення країн-членів не було одиничним, а стало початком процесу».

Президент Ющенко привітав це рішення і подякував союзникам. Він також зазначив: «Північно-атлантична рада дала чіткий сигнал щодо подальших відносин між Україною та НАТО».

У спільній заяві глав КУН союзники привітали рух України в напрямі реформування в сферах оборони та безпеки, а також високо оцінили її значний внесок в операції та місії, що проводяться під егідою НАТО.

Спільну заяву Комісії можна прочитати на:
<http://www.nato.int/docu/other/ukr/pr/2008/p08-051u.html>

4 квітня в Бухаресті лідери держав Альянсу та Президент Віктор Ющенко вирішують, якими мають бути подальші кроки України на шляху до приєднання до ПДЧ.

Рішення НАТО щодо проведення політики відкритих дверей

Глави держав та урядів 26 країн – членів НАТО зустрілись 3 квітня у столиці Румунії Бухаресті для обговорення питань розширення НАТО та подальшого зміцнення здатності протистояти загрозам XXI століття.

НАТО запрошує Албанію та Хорватію до переговорів щодо вступу

Лідери Альянсу вирішили запросити Албанію та Хорватію розпочати переговори про вступ до НАТО. Глави держав та урядів країн – членів НАТО провели позачерговий з'їзд з главами Албанії та Хорватії, щоб привітати ці країни зі вступом до Альянсу.

«Країни, які до нас приєднуються, мають цілковите право пишатись своїми досягненнями, щоб відповідати критеріям вступу до Альянсу. Багаторічна робота у рамках Плану дій щодо членства дала результати. Завдяки цій роботі союзники можуть бути впевнені, що вступ ваших країн до Альянсу лише зміцнить НАТО», – зазначив Генеральний секретар НАТО під час зустрічі.

Це буде шоста хвиля розширень в історії Альянсу. Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Румунія, Словенія та Словаччина приєдналися у 2004 році; Чехія, Угорщина та Польща – 1999; Іспанія у 1982; Німеччина у 1955, а Греція та Туреччина приєдналися до Альянсу у 1952 році.

Союзники також підтвердили свою готовність залишати двері НАТО відкритими для будь-якої європейської демократії, що має бажання і здатність взяти на себе відповідальність і зобов'язання повноправної країни-члена, про що йдеться у статті 10 Вашингтонського договору.

Керівництво Альянсу погодилося на тому, що запрошення колишній Югославській Республіці Македонія* до НАТО буде надано як тільки приймуть взаємоприйнятне рішення щодо назви (ця країна має таку саму назву як і одна з областей Греції).

Прагнення Грузії та України до ПДЧ

Під час саміту у Бухаресті союзники НАТО привітали євроатлантичні прагнення України та Грузії до членства та погодились на тому, що ці країни в майбутньому стануть членами НАТО.

*Туреччина визнає Республіку Македонія за її конституційною назвою.

План дій щодо членства (ПДЧ) буде наступним кроком для обох країн на їх прямому шляху до членства. Союзники дали чітко зрозуміти, що вони підтримують заявки Грузії та України щодо ПДЧ. Вони також додали, що тепер розпочнеться період інтенсивної взаємодії на високому політичному рівні з обома країнами з метою розглядання питань, пов'язаних з їх зверненням щодо ПДЧ, що залишаються невирішеними. Союзники звернулись з проханням до міністрів закордонних справ країн – членів НАТО зробити першу оцінку прогресу на їх зустрічі у грудні 2008 року.

Союзники також зійшлися на думці, що обидві країни зробили вагомий внесок до операцій Альянсу і привітали демократичні реформи в Україні та Грузії.

Боснія та Герцеговина і Чорногорія: Інтенсифікований діалог

Під час саміту в Бухаресті глави держав та урядів країн – членів НАТО вирішили запросити Боснію та Герцеговину і Чорногорію розпочати з Альянсом Інтенсифікований діалог. Союзники привітали зусилля обох країн на шляху до реформ та прагнення євроатлантичної інтеграції. У рамках Інтенсифікованого діалогу союзники допоможуть прискорити та спрямувати ці зусилля.

Незалежно від можливого рішення Альянсу під час Інтенсифікованого діалогу в повному обсязі будуть обговорені політичні, військові, фінансові питання та питання безпеки, що стосуються членства цих країн.

Декларацію Бухарестського саміту можна прочитати на: <http://www.nato.int/docu/other/ukr/pr/2008/p08-049u.html>

Візит голови Військового комітету НАТО до Києва

Голова Військового комітету НАТО, генерал Рей Ено, зустрівся 14 – 15 лютого у Києві з Головнокомандувачем ЗС України генералом армії України Сергієм Кириченком та міністром оборони України Юрієм Єхануровим.

Основною темою переговорів була підтримка Україною операцій НАТО в Афганістані, Косові та Середземномор'ї, а також у Навчальній місії НАТО в Іраку. Іншим важливим аспектом був прогрес України у реформуванні оборонного сектора.

Головуючий Військового комітету НАТО генерал Реймонд Ено відвідав Київ у лютому ц.р.

Генерал Ено також прочитав лекцію в Українській національній академії оборони у рамках Міжнародного тижня НАТО, що проходив за підтримки Оборонного коледжу НАТО. Цього річний тиждень НАТО проводився під гаслом: «НАТО та партнери: долаючи виклики безпеки».

Для Рея Ено було честю представляти НАТО у Києві у день вшанування учасників бойових дій на території інших держав. «У вашої нації існує давня традиція відданої та професійної служби і сьогодні ви продовжуєте ці традиції, беручи участь у операціях», – зазначив він.

Він також підкреслив той факт, що Україна є єдиною на сьогодні країною-партнером, яка бере участь в усіх операціях НАТО. «Це – значний крок для поліпшення взаємодії українських сил з натовськими», – наголосив Рей Ено.

Зустріч Комісії Україна – НАТО на рівні міністрів оборони у Вільнюсі

Під час неформальної зустрічі у Вільнюсі (Литва) 7 лютого ц.р. міністр оборони України Юрій Єхануров доповів своїм колегам з Альянсу про пріоритети нового українського уряду у сфері безпеки та оборони.

Міністри привітали доповідь і наголос міністра Єханурова на важливості виконання планів. Вони також поздоровили Україну з прогресом у реформуванні сектора безпеки та оборони, включно з останніми кроками, що заклали основу подальшого систематичного реформування служб розвідки та безпеки.

Міністри подякували Україні за постійну підтримку операцій Альянсу – це єдина країна-

партнер, що активно підтримує усі поточні місії та операції НАТО. Це демонструє військову потужність країни та підтверджує її роль експортера безпеки.

Міністр Єхануров також говорив про прагнення України приєднатись до Плану дій щодо членства в НАТО.

«Україна є важливою країною, і НАТО дуже серйозно ставиться до її євроатлантичних прагнень», — сказав Генеральний секретар НАТО Яап де Хооп Схеффер пресі після зустрічі. Він закликав надати сутності та змісту процесу Інтенсифікованого діалогу між Україною та НАТО щодо її прагнень до членства та відповідних реформ. Він наголосив на тому, що двері НАТО залишаються відкритими для нових членів, але також зазначив, що цей процес повністю залежить від якості проведених реформ.

Щорічний Цільовий план Україна – НАТО на 2008 рік

Після ухвалення Комісією Україна – НАТО та подальшого затвердження Президентом України Віктором Ющенком щорічного Цільового плану (ЦП) Україна – НАТО документ було оприлюднено на офіційних веб-сторінках НАТО та України на початку квітня.

Цей щорічний Цільовий план, і в ньому чітко визначено цілі реформування у різних галузях, зокрема у внутрішньополітичній сфері, зовнішній та безпековій політиці, реформуванні сектора безпеки та оборони, з питань інформування громадськості, економічних та правових аспектів, а також щодо захисту інформації.

У деяких галузях для досягнення цілей передбачено внутрішні заходи України, в інших випадках було узгоджено спільні дії Україна – НАТО. Варто зауважити, що у розробці документа брали активну участь представники громадянського суспільства. Комісія Україна – НАТО регулярно оцінюватиме перебіг виконання щорічного Цільового плану.

Виконання цілей ЦП стане кроком на шляху до досягнення Україною її довгострокової стратегічної мети, яку сформульовано у Плані дій Україна – НАТО від 2002 року, а саме: наближення інтеграції до євроатлантичних структур.

Щорічний Цільовий план Україна – НАТО на 2008 рік:
<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=289%2F2008>

Прогрес у реформуванні сектора розвідки

Під егідою Служби безпеки України 30 та 31 січня у Києві проходила шоста зустріч Робочої групи Україна – НАТО з цивільного і демократичного контролю за сектором розвідки.

Українська сторона доповіла Робочій групі про виконання рекомендацій щодо реформування сектора розвідки та безпеки, зазначених у Білій книзі, яку було опубліковано минулої осені. Досягнення відчутних результатів у цій сфері є ключовим елементом для надання країнами-членами загальної оцінки прогресу України в наблизенні її сектора безпеки до євроатлантичних стандартів.

Учасники Робочої групи привітали пропозиції щодо підготовки та освіти працівників українського сектора розвідки у рамках діючої в Україні Програми професійного розвитку. Інвестування у підготовку висококваліфікованих кадрів стане рушійною силою для реформ та зможе побудувати інституційну потужність для демократичного управління та нагляду за сектором розвідки.

Програма професійного розвитку, що є ініціативою Спільної робочої групи Україна – НАТО з оборонної реформи (JWGDR), зміцнює роль цивільного персоналу в установах оборони і безпеки, а також покращує спроможність уряду втілювати і підтримувати системні реформи у цих установах.

Під час зустрічі учасники також обговорили варіанти продовження діяльності Робочої групи Україна – НАТО з цивільного і демократичного контролю за сектором розвідки після закінчення строку дії її мандата в квітні. Вони порекомендували продовжити співпрацю з Україною у цій сфері шляхом зустрічей персоналу, організованих за необхідності.

Робочу групу було засновано у 2006 році для надання експертних порад та рекомендацій із впровадження демократичних реформ і трансформації розвідувальних агенцій України, а також для допомоги Україні у впровадженні цих реформ.

Забезпечення цивільного і демократичного контролю за службами безпеки країни є ключовим елементом процесу реформування сектора оборони і безпеки. Цей процес є необхідним для консолідації демократичних перетворень в Україні і сприяння більш глибокій євроатлантичній інтеграції цієї держави.

НАТО і «крива Мадонни»: чому нова Стратегічна концепція життєво необхідна

Пітер ван Хам вважає, що НАТО мусить терміново обновилися. У цій статті він аргументує необхідність розпочати оновлення НАТО зі спроби вироблення нової Стратегічної концепції.

Великі фірми самооновлюються кожні декілька років. Без інновацій вони втрачають ринкову владу і стають неадекватними.

Ось чому НАТО потрібні підприємці у сфері політики, готові дати Альянсу нове життя і нову мету.

Сьогодні майже немає завдань, що стоять перед Заходом і які НАТО не зобов'язана внести у свій, і без того переповнений, порядок денний. На додаток до традиційних завдань, таких як територіальна оборона і підтримання миру, Альянсу доводиться боротись із розповсюдженням зброї масового знищення, займатись питаннями протиракетної оборони і кібернетичної безпеки.

У своїй багатофункціональності НАТО починає нагадувати складаний швейцарський ніж, у якого відкриті усі його інструменти. Але, як відомо, повністю розкладені складані ножі – незграбна штука, будучи готовими до виконання будь-якої роботи, фактично нічого не можуть зробити. Ось чому НАТО потрібно переоснаститись, і починати треба з перегляду застарілої Стратегічної концепції.

Нинішня Стратегічна концепція, яка є головним викладом місії Альянсу, була ухвалена в квітні 1999 року в розпал косовської кампанії НАТО. Таким чином, цей ключовий документ випередив зсув стратегічної парадигми, що відбувся 11 вересня, а також місію в Афганістані – першу місію поза межами євроатлантичної території.

У минулому члени Альянсу не часто готували Стратегічні концепції (в 1952, 1967, 1991 і 1999 роках), але схоже, що сучасна історія рухається у прискореному темпі. Ось чому Генеральний секретар НАТО Яап де Хооп Схеффер в лютому 2007 року закликав до вироблення нової Стратегічної концепції, зауваживши, що поточні операції в Афганістані

Д-р Пітер ван Хам є директором програми досліджень глобального врядування у Нідерландському інституті міжнародних відносин «Clingendael» в Гаазі і професором Європейського коледжу в Брюгге, Бельгія.

Вказуючи шлях: бізнес використовує Мадонну як модель самооновлення. Тепер настала черга НАТО.

і Косові дали Альянсу «уроки безпеки XXI сторіччя. Ми мусимо включити їх у наші керівні документи для використання їх у практичній діяльності».

Але в столицях країн НАТО багато офіційних осіб занепокоєні тим, що ризик такого стратегічного перегляду занадто великий. Вони бояться, що це може викликати до життя трансатлантичні суперечки 2002 – 2003 років і відкрити рани, які щойно почали загоюватись. Вони також вважають, що Комплексні політичні настанови – документ, який був ухвалений у листопаді 2006 року на Ризькому саміті – забезпечує НАТО вихід з цього скрутного становища.

Але, усе ж таки, якщо ми просто будемо продовжувати шпуряти бляшанку по дорозі, ми

зробимо велику помилку. Такий підхід, «не чіпай, доки не зламалось», недооцінює стратегічні виклики, що стоять сьогодні перед НАТО.

У нинішніх дискусіях канцлер Німеччини Ангела Меркель є єдиним політичним лідером, яка чітко заявила, що вона хотіла б бачити нову Стратегічну концепцію ухваленою на саміті НАТО в 2009 році. Цього важко буде досягти, зважаючи на календар виборів у США, де нова адміністрація прийде до Білого дому в січні 2009 року і їй потрібно буде декілька місяців для того, щоб зібрати нову команду.

Презентація нової Стратегічної концепції під час 60-ї річниці НАТО буде приємним подарунком до дня народження. Але більш важливим, ніж приурочення цієї події до святкування буде те, що члени Альянсу візьмуть на себе складні зобов'язання зробити усе необхідне: примиритись із незручностями тимчасових розбіжностей і зосередитись на виробленні нової Стратегічної концепції НАТО, яка пояснить політичну і військову стратегію Альянсу, та чітко повідомити про неї увесь світ.

Чому? Чому зараз?

Нинішні дебати щодо нової Стратегічної концепції – це *déjà vu* для стратегічних аналітиків: зараз повторюються усі аргументи «за» і «проти», які можна було почути в 1990-ті роки. Навіщо відкривати скриньку Пандори? Навіщо марнувати дипломатичну енергію, яку можна витратити на більш важливі, оперативні питання? Навіщо ризикувати можливим провалом, публічно перучи брудну натовську білизну?

Що цікаво, обидві Стратегічні концепції, 1991 і 1999 років, були новаторськими і корисними для підготовки НАТО до вступу нових членів і виконання нових місій. Отже, нещодавній досвід не на користь обережного підходу, а, навпаки, демонструє, що Альянсу потрібен більш рішучий дух.

Можна сказати, що перед НАТО стоїть лакмусовий тест, який покаже, чи ця організація усе ще залишається справжнім «Альянсом», що ґрунтується на спільних інтересах і цінностях, чи це просто коаліція у сфері безпеки, яку возвеличили. Стратегічна перекалібровка НАТО необхідна з чотирьох нагальних причин.

По-перше, членам Альянсу необхідно знайти дієвий консенсус щодо законності застосування військової сили в операціях, що не підпадають

під дію статті 5 (тобто, не з метою самооборони), а у крайніх випадках, навіть без чіткого мандата Ради Безпеки ООН. Певною мірою це було найбільш суперечливе нерозв'язане питання Стратегічної концепції 1999 року, яке набуло ще більшого значення у зв'язку з американським вторгненням в Ірак і американською доктриною превентивних воєн.

*Заради успіху НАТО потребує
пакета болісних компромісів, у яких
кожна країна – член Альянсу
мусить чимось поступитись
і щось отримати*

Якщо НАТО збирається боротись із тероризмом і розповсюдженням зброї масового знищення, час і законність застосування військової сили буде ключовим питанням, яке члени Альянсу мусять обговорити між собою відверто. Але певні ключові стратегічні документи демонструють, що це питання сьогодні не порушується. Стратегія безпеки ЄС від 2003 року відкриває оптимістична заява, що «Європа ніколи ще не була такою процвітаючою, такою безпечною і такою вільною», в той час, як американська Стратегія безпеки від 2006 року починається зі зловісної заяви про те, що «Америка перебуває у стані війни». Це вказує на потенційну загрозу зараження Альянсу дуже нездоровим рівнем стратегічної шизофренії, миритись з якою не можна.

Нинішній страусовий рефлекс, коли голова ховається в пісок у надії, що проблема зникне сама по собі, вже не діє. Необхідно прийняти на себе зобов'язання перетворити НАТО на справжню дієву політичну організацію, готову до обговорення ключових стратегічних завдань, які стоять перед Альянсом. Відсутність цього сьогодні пояснює розбіжності у сприйнятті загрози, які роблять проблематичними колективні дії НАТО. Північноатлантична рада (НАС), головний політичний керівний орган НАТО, сьогодні зосереджує свою діяльність в основному на поточних операціях Альянсу, приділяючи занадто мало часу потенційним кризам, які маячать на горизонті. Нова Стратегічна концепція має покласти край такому дисбалансу, наприклад, помінявши процедури визначення порядку денного роботи НАС.

По-друге, необхідно зробити вибір щодо майбутнього НАТО як оборонної організації. Безперечно, колективна оборона залишається хребтом Альянсу. Але що це означає в добу, коли переривання постачання енергоносіїв і кібертероризм є пріоритетними напрямками нападів? Положення статті 5 про колективну оборону НАТО було відповідним чином задіяне після подій 11 вересня, що теоретично означає, що НАТО загалом залишається у квазістані війни. Те, що ми просто про це забули, вказує на те, що Альянсу необхідно переосмислити характер колективної оборони, свої реакції, і важливість переоснащення свого набору оперативних інструментів задля більш ефективного додання нових загроз безпеці. Військові операції НАТО пропонують нову стратегію «передової оборони», де інтереси і цінності Альянсу захищаються у «Гіндукуші». Але зважаючи на те, що енергетична безпека займає пріоритетне місце, а відносини з Росією перебувають на точці замерзання, істинне, і можливо інноваційне, значення статті 5 вимагає серйозного колективного переосмислення.

Усе це вимагає від НАТО визначити пріоритети. Розрив між очікуваннями від Альянсу і його можливостями стає небезпечно великим. Як організація НАТО не може запропонувати багато політичних інструментів і покладається в цьому на бажання країн-членів співпрацювати і об'єднувати свої колективні ресурси, сили і засоби. Але жовчні суперечки, які продовжуються щодо виділення фінансових і військових ресурсів для операцій на чолі з НАТО, демонструють розпад консенсусу в Альянсі, особливо щодо МССБ. НАТО повинна почати кроїти своє вбрання відповідно до тканини, яку вона має. Нова Стратегічна концепція має чітко пояснити значення статті 5 в XXI сторіччі, і на основі цієї нової оцінки встановити обмеження на масштаб і характер місій на чолі з НАТО.

По-третє, НАТО має підняти свої відносини з новими, часто глобальними партнерами і ключовими дійовими особами, такими як ЄС і ООН, на новий рівень. В Афганістані в МССБ беруть участь такі важливі союзники, як Австралія, одна тисяча військово-службовців якої діють у небезпечній південній провінції Урузган. Оскільки численні країни НАТО не бажають ризикувати життям і здоров'ям в таких небезпечних місіях, Альянс ризикує перетворитись на «добровільну коаліцію», що підірве внутрішню солідарність і, відповідно, *raison d'être* НАТО. Якщо НАТО вирішує

бути справді глобальною, вона повинна наблизити до себе глобальних партнерів і визначити їхні права і обов'язки в рамках нових і прозорих правил гри.

Для стратегічного і рішучого оновлення Альянсу немає ідеального часу. Отже, сьогодні момент не менш слушний, ніж будь-який інший

Це також поширюється на зв'язки НАТО з ЄС і ООН. Альянс пишається своїм «комплексним підходом» до операцій. Але в реальності його можна реалізувати тільки включивши в гру ресурси ключових міжнародних організацій, таких як ЄС, ООН і Світовий банк. Ось чому ці міжнародні організації були вперше запрошені до обговорення відбудови Афганістану під час неформального засідання міністрів оборони країн НАТО в Ноордвіку в жовтні 2007 року. Оскільки 21 країна – член ЄС водночас є членами НАТО, очевидно потрібно посилити координацію і спільні дії між двома організаціями.

Домовленості «Берлін плюс» передбачають використання ресурсів НАТО Європейським союзом. Нині настав час так званих реверсних домовленостей «Берлін плюс», бо Альянсу можуть знадобитись інструменти ЄС, такі як Сили європейської жандармерії (EGF), а також цивільні сили і засоби врегулювання кризових ситуацій, якими володіє ЄС. Департамент миротворчих операцій ООН (DPKO) має у своєму розпорядженні вже 90 тисяч військово-службовців (які забезпечені річним бюджетом у п'ять мільйонів доларів США), тому існує очевидна необхідність у зміцненні і формалізації зв'язків між НАТО і ООН. Неформально обговорюються численні нюанси, але рішення необхідно приймати терміново.

По-четверте, рішуче розв'язання проблеми стратегічних виборів і дилем НАТО матиме оздоровлюючий ефект в Альянсі.

Ті, хто бояться, що шлях до нової Стратегічної концепції буде вкритий конфліктами і взаємними звинуваченнями, тільки частково мають рацію. Головна проблема НАТО полягає в тому, що збереження статус-кво більш ризиковане, ніж реформи – зволікання є найчіткішою ознакою провалу. Сьогодні деякі ключові гравці НАТО

стурбовані тим, як об'єднати свої різні підходи у новій Стратегічній концепції. Дехто хоче, щоб НАТО була справді глобальною, інші бояться, що це відволікатиме від розбудови потужного європейського підходу.

Без сумніву, розірвати це коло буде важко, але НАТО заради себе зобов'язана зробити серйозну спробу. Хоча головним призом має стати інноваційна і активна Стратегічна концепція, для НАТО сам процес досягнення консенсусу може бути не менш цінним, ніж кінцевий результат. Можливо Альянс мусить набратися мужності і скористатися аркушем з книги ЄС, чия нещодавня конституційна криза здійснила очищувальний вплив на процес європейської інтеграції, а не зупинила його.

Мадонна або смерть?

Якісну адаптацію до нових завдань, залишаючись при цьому вірним своїм принципам, бізнес-аналітики називають «кивою Мадонни». Ця крива названа на честь знаменитої поп-співачки, яка перевтілювалась кожного разу, коли її стиль і популярність зазнавали неминучого занепаду, але її зухвалість знову піднімала її ще на вищі рівні популярності і слави.

НАТО мусить діяти за принципом «кивої Мадонни» і не чекати, доки її суперечки переростуть у публічні сварки. Аргумент, що

латання країв достатньо, бо усі завдання можна вирішувати по черзі, просто не відповідає дійсності. Заради успіху НАТО потребує пакета болісних компромісів, у яких кожна країна – член Альянсу мусить чимось поступитись і щось отримати. Це вимагає комплексних реформаторських зусиль, які може запропонувати тільки нова Стратегічна концепція.

Для стратегічного і рішучого оновлення Альянсу немає ідеального часу. Отже, сьогодні момент не менш слушний, ніж будь-який інший.

Згадайте, що нинішня Стратегічна концепція, датована 1999 роком, коли НАТО вела першу справжню війну в своїй історії. Це має дати Альянсу необхідну впевненість в тому, що він зможе упоратись і цього разу, особливо зважаючи на те, що єдиною альтернативою «кивій Мадонни» залишається сталий занепад його значення і цінності.

Ми також не повинні забувати про те, що решта світу ретельно спостерігає за діями НАТО і дехто очевидно прагне побачити Альянс іммобілізованим дезорієнтацією і упертістю. Нова, переломна, Стратегічна концепція доведе, що критики НАТО помиляються, і забезпечить довгострокову міць Альянсу.

НАТО Ревю – це електронний журнал, який має на меті внесок у конструктивне обговорення атлантичних питань. Статі НАТО Ревю не обов'язково представляють офіційну думку або політику урядів країн-членів:
www.nato.int/review

Чи окупається боротьба з тероризмом?

Глобальний тероризм недорогий, потребує невеликих людських ресурсів, захоплює увагу світу і дає змогу слабкому залякувати сильного. Чи можна подолати глобальний тероризм? Бйорн Ломборг розглядає деякі проблеми, пов'язані з витратами, і пропонує ряд можливих рішень.

Вартість матеріалів, необхідних для виготовлення бомби для терориста-самогубця, становить лише 150 американських доларів. Така невелика інвестиція дає змогу вбити у середньому 12 людей і поширити страх серед цільової групи населення.

Розвинуті країни відповідають на загрозу від фундаменталістського ісламського тероризму будуючи дедалі більші, найкращі фортифікаційні споруди навколо ключових об'єктів, що можуть стати мішенями. Вхід до аеропортів і посольств ускладнюється, основні важливі споруди блокуються від потенційних підричників.

Із 2001 року світ витратив майже 70 мільярдів доларів США на посилення заходів безпеки всередині країн. Як і очікувалось, це зменшило кількість транснаціональних нападів майже на 34 відсотки. Але в середньому тероризм забирає щороку на 67 життів більше.

Кількість смертей зростає тому, що терористи раціонально реагують на ризик, викликаний посиленням заходів безпеки. Вони зосереджуються на більш смертоносних планах.

Дослідження, нещодавно виконане для проекту Копенгагенського консенсусу, дало змогу зробити висновок про те, що країни-мішені терористів витрачають занадто багато коштів на заходи, а терористи, своєю чергою, просто переносять ризик нападу на інший об'єкт, а не зменшують його.

Бйорн Ломборг – ад'юнкт-професор Копенгагенської школи бізнесу і директор Копенгагенського центру консенсусу (ССС). СССР аналізує найбільші виклики, які стоять перед світом, і пропонує економні рішення.

Бйорн Ломборг був обраний журналом «Таймс» одним із 100 найбільш впливових осіб світу в 2004 році, журнал «Зовнішня політика і перспективи» назвав його чотирнадцятим найвпливовішим інтелектуалом у світі в 2005 році, а газета «Гардіан» у 2008 році назвала його «одним із 50, хто може врятувати планету».

Плоди страху: теракти із застосуванням літаків 11 вересня мали на меті викликати швидкий обвал на біржі.

Автор дослідження, Тодд Сендлер, зауважує, що терористи дуже передбачливі. Дії уряду, спрямовані на захист одного об'єкта, призводять до того, що терористи просто вибирають іншу мішень.

Встановлення детекторів металу в міжнародних аеропортах, починаючи з 1973 року, відразу зменшило кількість угонів літаків. Проте водночас з цим значно зросла кількість випадків захоплення заручників та інших інцидентів, що спричинило збільшення жертв. Встановлення металодетекторів призвело до непередбаченого наслідку – збільшилася кількість смертей.

Так само, укріплення американських посольств призвело до зростання кількості замахів на представників посольств у незахищених місцях. Дії із захисту офіційних осіб призвели до того, що почалися напади на бізнесменів і туристів, як це було на Балі у 2005 році.

Збільшення витрат на внутрішню безпеку всередині країн у США, Канаді і Європі спричинило зростання нападів на американські об'єкти на Близькому Сході і в Азії, де є менш захищені мішені, а ісламські фундаменталісти користуються підтримкою місцевого населення.

Політичний сигнал дуже простий: ефективні антитерористичні заходи – це ті, що

ускладнюють напади усіх видів або зменшують ресурси терористів. Більшість сучасних антитерористичних заходів не забезпечують ні того, ні того.

Ефективні антитерористичні заходи — це ті, що ускладнюють напади усіх видів або зменшують ресурси терористів

Укріплення деяких мішеней просто заохочує терористів до зміни фокусу уваги. Терористи можуть спостерігати за тим, як уряди змінюють потенційні мішені і відповідно планувати свої напади. Саме це мало місце 11 вересня 2001 року, коли аеропорти «Логан», «Ньюарк» і «Даллес» виявились такими, де безпека була не на вищому рівні.

Посилення заходів безпеки в усьому світі на 25 відсотків коштуватиме ще 75 мільярдів доларів США протягом п'яти років. За надзвичайно маловірогідного сценарію, що кількість нападів скоротиться на 25 відсотків, світ зекономив би майже 21 мільярд доларів США (див с. 50 звіту Копенгагенського консенсусу про транснаціональний тероризм). І за таких умов кожен додатковий долар, витрачений на оборонні заходи, принесе користі не більше ніж на 30 центів. Навіть за найбільш оптимістичних припущень цей підхід вказує на неефективність інвестицій.

Навіщо продовжувати витратити кошти і чому так багато?

З політичних міркувань і прагнучи уникнути надзвичайного ризику, країни продовжують витратити величезні кошти в тій сфері, яка вимагає великих витрат, проте дає дуже малу вигоду. Люди зазвичай надмірно реагують на маловірогідні катастрофічні події, замість того, щоб готуватись до більш вірогідних подій з меншими втратами. Більше того, країни-мішені терористів змагаються за те, щоб змусити терористів перенацілитись на іншу країну. Зрештою, у цих змаганнях переможців не буде.

Терористи мають стратегічну перевагу над країною, на яку вони нападають. Терористи можуть заховатись серед населення, їх важко виявити, а ліберальні демократії пропонують широкий вибір мішеней. Терористи не мають обмежень у своїх нападах, а уряди мусять

контролювати себе. Можливо найбільш важлива різниця між ними полягає в тому, що терористи здатні співпрацювати, а країни-мішені не схильні до цього.

Ще наприкінці 1960-х років транснаціональні терористичні групи співпрацювали у рамках вільних мереж над питаннями тренування, розвідки, надання безпечного притулку, фінансової підтримки, логістичної допомоги, озброєння і навіть обміну кадрами. Вони об'єднують ресурси з метою посилення своїх скромних арсеналів.

На відміну від цього, країни-мішені надзвичайно високо цінують свою автономію у сфері безпеки. Інколи вони навіть не можуть дійти згоди щодо того, хто є їхнім ворогом — до недавнього часу Європейський союз не вважав «Хамас» терористичною організацією. Попри різні вимоги, склад і цілі, різноманітні терористичні групи мають двох головних супротивників — Ізраїль і США.

Майже 40 відсотків транснаціональних терактів спрямовуються проти американських інтересів, і деякі спостерігачі вважають, що єдина світова супердержава могла би зробити більше для поширення позитивного іміджу і долання терористичної пропаганди.

Цього частково можна добитись через перерозподіл або посилення зовнішньої допомоги. Нині США виділяють лише 0,17 відсотка валового чистого доходу на офіційну допомогу з розвитку — це друга найменша частка серед країн OECD. Допомога часто обмежується країнами, які підтримують зовнішню політику США.

Зусилля з розширення безумовної гуманітарної допомоги дозволили би США зробити більше для долання голоду, хвороб і бідності, отримуючи значну вигоду для своєї репутації і зменшуючи ризик терактів.

У широкому міжнародному сенсі поглиблення співпраці ускладнюється ревним ставленням країн до збереження свого суверенітету над питаннями правопорядку і безпеки. Співпраця буває плідною тільки тоді, коли вона комплексна. Якщо усі країни, за винятком однієї, відмовлять терористам у безпечному притулку, одна, яка утрималась, підірве зусилля усіх інших.

Однак за умови політичної волі, поглиблення співпраці, спрямованої на перекриття каналів фінансування терористів, боротьба з тероризмом може коштувати відносно недорого. Це

Чи не так усе починається? Бідність, хвороби і безнадійність багатьма вважаються ідеальними умовами для рекрутування майбутніх терористів.

передбачає екстрадицію більшої кількості терористів і припинення добровільних внесків, наркоторгівлі, підробки товарів, торгівлі та незаконної діяльності, які забезпечують їх засобами для дій.

Терористичні акти дуже дешево коштують, тому такий підхід не обов'язково приведе до зменшення кількості дрібних подій, таких як «рутинні» вибухи бомб чи політичні замаху, але значно стримає великі терористичні акти, які потребують ретельного планування і серйозних ресурсів.

Переваги будуть значними. Збільшення вдвічі бюджету Інтерполу і виділення десятої частини коштів, які Міжнародний валютний фонд щорічно виділяє на фінансовий моніторинг і розбудову потенціалу, для виявлення шляхів фінансування терористів щорічно коштуватиме приблизно 128 мільйонів доларів США. Запобігання принаймні одному катастрофічному теракту збереже світу не менше одного мільярда доларів США. Вигода майже вдесятеро перевищує витрати.

Країни-мішені терористів повинні пам'ятати, що перед світом стоїть багато завдань, які часто є

більш терміновими, ніж боротьба з тероризмом. За даними МІРТ і Держдепартаменту США від транснаціональних терористичних нападів із 2001 року кожного року гине 583 особи. Це мізерна цифра порівняно із кількістю смертей від ВІЧ/СНІД, малярії, недоїдання та навіть від ДТП.

На відміну від інших глобальних завдань, спроби подолати тероризм можуть призвести до значних ненавмисних негативних наслідків. Активні агресивні дії проти терористів можуть спричинити напади у відповідь задля помсти, а виконання вимог терористів стимулює інших до наслідування їхньої тактики.

Терористичні групи час від часу можна знищувати, але їм на заміну приходять інші. Заходи із ліквідації керівництва терористичних груп можуть призвести до появи ще більш жорстких керівників, з чим зіткнувся Ізраїль у боротьбі проти «Чорного вересня» і «Хамасу».

Теракти завжди залишатимуться очевидним і дешевим способом досягти своєї цілі для груп, що прагнуть посіяти паніку і тривогу. Кожен долар, вкладений терористами у вибухи бомб у лондонському транспорті в липні 2005 року, завдав шкоди аж на 1 270 000 доларів США (за підрахунками, шкода в 2,5 мільярда доларів США була завдана операцією, яка коштувала лише дві тисячі доларів).

Борці з тероризмом повинні реагувати впевнено і раціонально, щоб витрати на антитерористичну діяльність приносили максимально можливу користь.

Страх змушує деякі країни витрачати величезні кошти на будівництво дедалі більших парканів навколо потенційних мішеней. Але розбудова міжнародної співпраці і далекоглядної зовнішньої політики принесе значно більшу користь.

Найефективніші відповіді на дії терористів виявляються найбільш ефективними. Однак вони далеко не найпростіші.

www.nato.int/review

НАТО після Бухареста

У цій брошурі представлено огляд рішень, прийнятих під час саміту НАТО, що проходив у Бухаресті, Румунія, з 2 по 4 квітня 2008 року.

НАТО проти тероризму

Цей репортаж дозволить вам побачити та почути людей, які щодня борються з тероризмом. Поміж них є не тільки солдати, але й науковці, розвідники, політики та чиновники. Вони уособлюють одну з багатьох відповідей НАТО тероризму. Фільм можна подивитись у режимі онлайн або замовити диск DVD через електронну книгарню www.nato.int/ebookshop/ukr

Віртуальна виставка НАТО

Виставка висвітлює роль НАТО у реагуванні на існуючі та виникаючі загрози безпеці. За допомогою інтерактивних відеоматеріалів та фотографій виставка розповідає про поточні операції, потенціал та партнерства Північноатлантичного союзу. Віртуальну версію виставки можна подивитись в Інтернеті: <http://193.219.98.16/buc2008/start.html>

НОВИНИНАТО 1/08

«Новини НАТО» — це збірка матеріалів з теми відносин Україна — НАТО, що друкувались на веб-сайті НАТО, а також статей з електронного часопису «НАТО Ревю». Їх зміст не обов'язково представляє офіційну позицію або політику НАТО загалом чи урядів окремих країн-членів. У друкованому вигляді цей інформаційний бюлетень виходить двічі на рік.

На розсил новин щодо співпраці Україна — НАТО та подій в НАТО українською мовою можна підписатись через:

www.nato.int/ebookshop/ukr

Також на веб-сайті НАТО ви знайдете:

- Останні матеріали та хроніку відносин Україна — НАТО за посиланням: www.nato.int/ukraine
- Інформацію про НАТО за посиланням: www.nato.int/home-ukr.htm

Інформаційний бюлетень та інші публікації НАТО містяться в електронному форматі на веб-сторінці НАТО. Їх можна також отримати в Центрі інформації та документації НАТО в Україні за адресою:

Україна, Київ, 04119, вул. Мельникова 36/1

Тел.: (380 – 44) 482 – 0616/17

Факс: (380 – 44) 482 – 0622

Ел. пошта: nidc@ukrpack.net

Веб-сайт: www.nato.int/nidc

Видається Відділом громадської дипломатії штаб-квартири НАТО

В-1110, Брюссель, Бельгія

© НАТО